

Čína

2. – 13.11. 2000

(CK Fischer)

Čína, Čínská lidová republika, ČLR, čínsky *Zhonghua Renmin Gongheguo*, Čung-chua žen-min kung-che-kuo – stát ve východní a střední Asii s přístupem k okrajovým mořím Tichého oceánu; bez Tchaj-wanu 9 560 980 km² (třetí největší na světě), 1 182 mil. obyvatel (1993), hustota zalidnění 124 obyv./km², hlavní město Peking (Beijing; 7 mil. obyvatel, aglomerace 10,8 mil. obyv., 1990), měnová jednotka 1 Renminbi yuan (CNY, žen-min-pi jüan) = 10 jiao (ťiao) = 100 fenů. Administrativní členění: 22 provincií, pět autonomních oblastí, tři samosprávná města. Tchaj-wan považován za 23. provincii Číny, fakticky však nezávislý.

Stát s nejdelší kontinuitou civilizace na světě, označován jako Říše středu. Nejstarší osídlení z doby před 1,5 mil. – 850 000 lety. První státní útvary Sia, Šang-Jin, Čou vznikaly od přelomu 3. a 2. tis. př. n. l. kolem řek Chuang-che a Jang'c'.

Do Číny jsme odletěli z nového ruzyňského letiště pravidelnou společnou linkou KLM/OK letadlem Boeing 757. Asi 1¹⁰ hod. trval let do Amsterdamu, kde jsme po necelé hodině přestoupili do největšího dopravního letadla na světě – dvoupatrového Boeingu 747, nazývaného Jumbo Jet. Náš let byl plně obsazen, takže letělo nejméně 450 cestujících + posádka. Letěli jsme přes Německo (Berlín), Polsko, pobaltské státy, Rusko (Moskva, Sibiř) do Peking. Let trval něco přes 10 hodin, jeho průběh jsme sledovali na monitorech v textové i grafické formě. Většinou jsme letěli ve výšce 12,1 km rychlostí okolo 1.010 km/h (maximálně asi 1.025 km/h). Měli jsme možnost sledovat několik filmů (mj. Mr. Bean), každý ve svých sluchátkách si mohl navolit jeden z dvanácti hudebních kanálů od klasiky přes muzikálové melodie až po moderní populární hudbu. Dostali jsem dvě velká jídla a několik menších občerstvení, oříšky, pití, kávu, whisky atd. Po přistání v Peking jsme si přeřídili hodinky o 7 hodin dopředu oproti našemu času.

Celkem se zájezdu zúčastnilo 32 lidí včetně jedné slovenské rodiny z Prešova, už z Ruzyně s námi letěla naše průvodkyně Marcela – specialistka CK Fischer na poznávací zájezdy po Asii.

Peking, Beijing, Pej-ťing – hlavní město Číny, na severu Východočínské nížiny; 7,0 mil. obyvatel, aglomerace 10,8 mil. (1991). Významný průmysl strojírenský, chemický, petrochemický, spotřební. Významný dopravní uzel; mezinárodní letiště, říční přístav. Dvě univerzity (1898, 1950). V centru tzv. Zakázané město s císařským palácem z 15. stol. a dalšími památkami.

Začátky osídlení od 2. tis. př. n. l., do 10. stol. uváděn pod jménem Ťi, 936 – pol. 12. stol. jižní rezidence v kitanské říši. V roce 1215 dobyt Mongoly, 1264 – 1368 sídelní město dynastie Jüan, 1421 – 1927 a znovu od 1949 hlavní město Číny.

Po přiletu a vyřízení všech formalit nám naložili kufry do nákladního autobusu a my jsme i s naší pekingskou průvodkyní odjeli na oběd do restaurace.

První setkání s čínským jídlem bylo velice příjemné, stejně jako i všechna další jídla (měli jsme plnou penzi). Sedí se zde obvykle po 8 až 10 lidech kolem kulatého stolu s kulatou otočnou deskou uprostřed, na kterou se nosí talíře a mísy s jednotlivými chody. Těch bývá třeba i 20 a každý si bere, na co má právě chuť. Jako poslední bývá obvykle hustá polévka, na pití normální nebo jasmínový čaj a voda nebo pivo. Jí se hůlkami, ale na požádání Evropané mohou dostat i vidličku (nůž není potřebný, protože jídlo je obvykle připraveno na použití hůlek, je tedy nakrájeno na kousky a různé hrudky). Na polévku je malá porcelánová lžička, ale občas je polévka tak hustá až rosolovitá, že se dá jíst i hůlkami. Větší část naší výpravy pokusy s hůlkami brzy vzdala, ale několik z nás nemělo vidličku celý zájezd v ruce.

Restaurace jsou velmi často umístěny uprostřed vlastních nádherných zahrad, což byl i případ naší první restaurace.

Po obědě jsme se jeli ubytovat do hotelu, ve kterém jsme pak strávili tři noci v Pekingu. Všechny hotely byly nádherné a perfektně vybavené. Vstupní haly a recepce byly většinou v mramoru, sklu a chrómu, pokoje vybavené novým nábytkem, vždy s televizí s minimálně 15 čínskými a několika anglicky mluvenými kanály. Osvětlení se ovládá z konzoly u postele včetně plynulé regulace intenzity světla. Součástí vybavení je zde vždy rychlovarná konvice s porcelánovými hrnečky a několik sáčků čaje. Minibar jsme sice nevyužívali, ale zato vybavení koupelny jsme ocenili vždy – každý den nové kartáčky na zuby s pastami, tekutá sprchová mýdla, šampony, balzámy, pěny do koupele, hřebeny, koupelové čepice, pilníky na nehty, vše s logem hotelu. V každém hotelu byly přichystány jednoduché jednorázové přezůvky, často byly k dispozici přípravky na čištění obuvi. A v Pekingu jsme měli k dispozici dokonce dvoupokojový apartmán (televize v každém pokoji). V několika pokojích místo okna byly prosklené celé stěny. Obvykle jsme bydleli výše než v desátém patře, takže jsme mívali nádherné výhledy.

Časový posun jsme zvládli celkem bez problémů, takže jsme ještě odpoledne mohli pokračovat dalším programem. Naše první setkání se starobyloou čínskou architekturou byla návštěva **Chrámu nebes**. Tento chrám byl po většinu roku obývaný pouze několika lidmi, kteří se starali o jeho údržbu. Jen dvakrát ročně se zde konala velká slavnost s modlitbami za dobrou úrodu, které se jako hlavní osoba účastnil císař se svým dvorem.

Chrám leží uprostřed obdélníkového oplocení, které symbolizuje Zemi, ale jeho budovy mají většinou kruhový půdorys (symbol Nebes). Kruhová je i budova hlavního chrámu, která je přes 33m vysoká s průměrem asi 24m, stejně jako ostatní stavby je z malovaného dřeva a je postavena bez jediného kovového hřebíku nebo svorky. Střechy z tradiční keramiky se zvednutými okraji jsou zde všechny v modré barvě – barvě nebes.

Po návštěvě Chrámu nebes jsme ještě stihli navštívit pěkný park nad Zakázaným městem s vyhlídkovým altánem pagodového typu na vrcholku menšího kopce, ale protože se již začalo stmívat a padala večerní mlha, Zakázané město jsme pod sebou spíše tušili než skutečně viděli. Ale ani nám to příliš nevadilo, protože park byl pěkný sám o sobě.

Den jsme zakončili příjemnou večeří.

Druhý den pro nás začal návštěvou největšího náměstí na světě – **náměstí Tien'an men**.

Nejdříve jsme odevzdali zavazadla, fotoaparáty a videokamery do úschovy průvodkyni a šli jsme si prohlédnout mauzoleum Mao Ce Tunga a jeho balzamované tělo. Několik set metrů dlouhý osmistup se zdál zpočátku strašně dlouhý, ale protože v mauzoleu se nesmí zastavovat, postupovali jsme poměrně rychle a během necelé půlhodiny jsme byli vevnitř. Celou dobu nám čekání zpříjemňovalo provolávání propagandistických hesel z amplionů umístěných podél fronty a pohled na monumentální budovatelské sousoší ve stylu socialistického realismu – celé to hodně připomínalo naše bývalé První máje. Škoda, že jsme nerozuměli heslům, která byla provolávána jen v čínštině.

Kult Mao Ce Tunga je zde evidentně stále živý a jeho hlavní zásluha, tedy sjednocení a založení současné Číny, převažuje nad drobnými přehmaty, které stály život tisíce lidí. Číňané berou návštěvu mauzolea jako životní zážitek a hledí na velkého Maa s nefalšovaným dojetím, mnoho z nich skutečně pláče.

Těsně před vchodem do mauzolea je kontejner plný kytic, které Číňané kupují a odevzdávají je v budově mauzolea do úplně stejného kontejneru pod sochou Maa. Nikomu nevádí, že po naplnění kontejneru (a současném vyprázdnění venkovního kontejneru) se oba kontejnery pravděpodobně vymění. Asi se to zde bere jako forma dobrovolného vstupného do mauzolea.

Samotné náměstí Tien'an men je opravdu obrovské, prý má přes 40 hektarů. Zažili jsme zde návštěvu čínského parlamentu ruským velvyslancem, při které bylo náměstí armádou vyklizeno snad během pěti minut. Několik desítek (nebo několik set?) vojáků slušně ale naprosto nekompromisně vytěsnilo několik tisíc návštěvníků pryč z hlavní plochy až za jednosměrnou šestiproudou komunikaci, která náměstí obkružuje. Jediný problém byl, že chodci čínské řidiče nezajímají ani na přechodu, takže prokličkovat přes autostrádu bylo poměrně náročné zvláště pro starší lidi.

Jednu stranu náměstí tvoří brána Nebeského klidu s několikametrovým portrétem Mao Ce Tunga nad hlavním vchodem do Zakázaného města. K pěti branám vede pět mostů přes kanál tvořící vodní příkop, prostředním mostem a bránou mohl dříve chodit pouze císař a i dnes jsou z pietních důvodů most i brána uzavřeny. Dalšími čtyřmi branami jsme vstoupili do paláce čínských císařů – do 500 let uzavřeného **Zakázaného města**. Město je ohraničeno 10m vysokou zdí a zaujímá plochu 720.000 m².

V celém zakázaném městě převládá červená barva budov a žlutozlatá barva střech spolu s bílé vydlážděnými plochami různých prostranství a nádvoří. Prochází se neustále různými červenými branami, v areálu je několik vodních příkopů rozdělujících Zakázané město na zóny dříve přístupné jen určitým skupinám lidí. Celkem je zde asi 9.000 budov různé velikosti od malých altánů až po obrovské budovy-sály.

Největší budovou je Sál nejvyšší harmonie, který je zároveň i největší dřevěnou budovou na světě. Uvnitř je trůn, na kterém sedávali při korunovaci čínští císařové (a kde byl natáčen v reálech i známý film Poslední císař).

Kolem centrálních prostranství Zakázaného města se rozkládají obytné části rozdělené podle určení např. na místa pro ubytování a odpočinek vlivných císařských eunuchů nebo na město konkubín. Konkubíny měly ve své části velmi příjemné prostředí s množstvím zeleně v několika parcích s umělými scenériemi dotvářenými obrovskými kameny opracovanými vodou, které byly dováženy z moře.

Protože většina veřejných prostor Zakázaného města je vydlážděna, panují zde v létě obrovská vedra (Peking je zhruba na stejné 40. rovnoběžce jako Barcelona nebo Neapol v evropském Středomoří). Protože vedro bylo úmorné i pro příslušníky císařského dvora, odjížděl prakticky na celé léto celý dvůr do 40km vzdáleného **Letního paláce** na břehu nádherného jezera Kunming. Stejnou cestou jsme se vydali i my, i když jsme takové teplo neměli (ale tepleji než v Čechách zde bylo určitě).

Letní palác má střechy laděné opět do jiné barvy – tentokrát do zelené s občasným problesknutím zlaté. Uprostřed jezera je několik ostrůvků, největší z nich je spojen s pevninou známým 17-ti obloukovým mostem. Podél břehu je zastřešená barevná kolonáda 728m dlouhá, obklopená parky a altány. Tato kolonáda končí pod kopcem Dlouhověkosti s Bronzovým pavilonem a s velkou buddhistickou pagodou.

Samozřejmě jsme nelitovali námahy a vydali jsme se nahoru strmými schody a chodbami. Odměnou nám byl výhled na celý areál jezera a paláců z ptačí perspektivy. Poprvé jsme se zde setkali se sochou Budhy (nesmí se fotit) a s dary, které poutníci skládají k jeho nohám, včetně např. misek rýže, ovoce nebo nedopitých limonád a coca-coly.

Na konci areálu Letního paláce „kotví“ na jezeře Kunming mramorová loď císařovny Ci'xi. Ta byla v době svého panování nucena vést několik většinou neúspěšných válek, přestože ji více zajímal společenský život. Po jedné z prohraných válek (2. opiová válka) chtěla po senátu prostředky na vybudování a údržbu společenského centra v Letním paláci, což ji senát vyčerpané a zničené země pochopitelně neschválil. Naopak schválil prostředky na vybudování obranného loďstva. Císařovna však nechala místo celé flotily postavit jen jednu loď, a to ještě ve vnitrozemí na jezeře Letního paláce – zato však mramorovou. Proti nepřítelům sice nepomohla, ale jako společenské centrum byla vynikající.

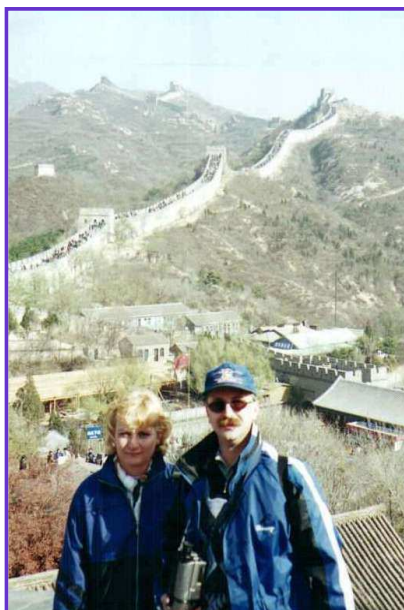
V parku zde rostly zvláštní stromy gingo – jinany dvojlaločnaté.

Třetí den ráno jsme po snídani vyrazili do 80km vzdáleného Badalingu k největší turistické atrakci Číny – k **Velké čínské zdi**, podle astronauta Neila Armstronga jediném díle lidských rukou viditelném z vesmíru. Už samotné Dračí hory stojí za vidění, ale teprve Velká čínská zeď z nich dělá místo navštěvované turisty z celého světa, i když nejvíce je i zde Číňanů.

Čínská zeď, čínsky Wan-li čchang-čcheng, Zeď dlouhá deset tisíc mil – čínské obranné zdi proti útokům kočovných kmenů a států ze severu, jejichž nejstarší stavby započaly v 7. stol.

př. n. l. Na stavbě se podílelo kolem 100.000 trestanců, státních otroků a příslušníků obcí. Zemřelí dělníci byli zazděni přímo do zdi, protože na sklaním podkladu by bylo velmi těžké vykopat klasický hrob. Za Mingů zeď zrekonstruována do dnešní podoby; od Liao-ningu až po střední Kan-su měří včetně větví 6.300km. Nejzachovalejší je východní část. Kamenná zeď je v základech široká 7m, její výška i s cimbuřím dosahuje 6 – 9m, v koruně zdi vede komunikace široká 3 – 5m. Po zdi může jít vedle sebe i deset lidí. V intervalech 300 – 500m stojí strážné věže, nezřídka dvouposchodové (kolem 25. 000). Nejudržovanější úsek v Badalingu, asi 80km severně od Pekingu.

Na počátku výstupu na Zeď jsme si nechali udělat společnou fotografii a pak jsme se vydali na procházku po koruně zdi. Protože zeď kopíruje terén, je místy poměrně hodně strmá a chůze po vysokých a úzkých schodech je namáhavá.

Přesto jsme asi po hodině došli k místu, kde končí turisticky rekonstruovaná část. Za touto hranicí je zeď částečně pobořená, zejména z vnitrozemské strany, ale i přesto je její linie jasně patrná na okolních svazích. Z tohoto místa jsme viděli na okolních kopcích spojitou část zdi v délce několika desítek kilometrů a byl to opravdu nezapomenutelný zážitek.

Při návratu jsme si ještě po nezbytném smlouvání koupili certifikát potvrzující naši návštěvu tohoto kouzelného místa (za 8 yuanů – asi 24 Kč – z původně žádaných 35 yuanů). Na trhu pod Zdí jsme také nakoupili poměrně hodně suvenýrů a dárků (čepice, porcelánové čajové soupravy a kalíšky, náramky, pohledy, sošky, ...), což nás stálo asi hodinové perné smlouvání, během kterého jsme se dostali asi na pětinu požadované ceny za ovací skoro celého zájezdu, který vyjednávání s pobavením sledoval.

Po zastávce na oběd přímo v Badalingu jsme odjeli do továrny na výrobu emailových váz. Jedná se o velice jemnou a stereotypní práci, kdy čínské ženy hustě nalepují na mosazné polotovary motivy z formovaných drátků, které další ženy později vymalují emailem. Výsledný polotovar se v peci vypálí a následně se vybrousí do konečného tvaru.

Součástí výroby je pochopitelně i prodejna, kde je možno výrobky zakoupit za poměrně vysoké ceny – stejné vázy na trhu vyjdou na třetinovou i nižší cenu.

Takových továrniček a prodejen jsme navštívili více: výrobu hedvábných koberců, výrobu šperků, pěstování říčních perel, výrobu terakotových vojáků a emailových soch. Vždy byla možnost v areálu prodejny nakoupit jakýkoliv čínský výrobek s možností zajištění dopravy

do Evropy.

Odpoledne po cestě zpět do Pekingu jsme udělali zastávku v údolí s **hrobkami dynastie Ming** sevřeném mezi Dračími a Tygřími horami. Na počátku údolí stojí na hřbetě obrovské želvy (symbol dlouhověkosti) vysoká stéla, kterou začíná Svatá cesta duší, kde po smrti absolvovali poslední cestu čínští císařové. Podél Svaté cesty duší stojí proti sobě sochy zvířat v životní či nadživotní velikosti – vždy dvě zvířata (velbloudi, sloni, koně, draci, zajáci a lvi) proti sobě stojí a kousek dál stejná zvířata klečí či sedí. O půlnoci si prý polohu vymění, ale to jsme neviděli. Po zvířatech stojí podél cesty i zástupci různých hodností zastoupených v císařských armádách, opět v nadživotní velikosti.

Samotné hrobky jsou v jeskyních a vytesaných prostorách v nitru menšího kopce uprostřed údolí, ale protože jsou vyloupeny, nic zajímavého k vidění zde není.

Z Pekingu jsme se přesunuli do bývalého hlavního města Říše středu – **do Si-anu**. V průběhu zájezdu jsme letěli pokaždé s jinou čínskou leteckou společností různými letadly typu Boeing nebo Airbus s kapacitou obvykle do 250 cestujících. Lety trvaly většinou kolem 11 hodiny. Celkem jsme letěli čtyřikrát po Číně a přestupné lety z Prahy a do Prahy, to znamená celkem 8 letů ve 14 dnech.

Si-an, Xi'an, dříve Čchang-an – město ve střední Číně, správní středisko provincie Shaanxi; 2,8 mil. obyvatel (1991). V pol. 11. stol. př. n. l. na západním břehu řeky Feng-che (jihozápadně od současného města) založeno první hlavní město Feng. Jeho čtvercový půdorys s pravouhlým křížením ulic se stal vzorem urbanistického řešení čínských měst. Hradby s 13 branami, k nimž vedly hlavní třídy (široké přes 100 m), měly obvod 35,5 km. Po roce 904 Čchang-an ztrácel na významu. Teprve za Mingů se začal rekonstruovat pod jménem Si-an.

Po příjezdu do Si'anu jsme nejprve navštívili Muslimskou čtvrť – typicky asijskou uličku plnou krámků a restaurací pro domorodce s voňavým exotickým jídlem připravovaným v hrozných hygienických podmínkách přímo na ulici mezi koly, domácími zvířaty, chodci a auty. Za starobylou Bubnovou věží (1380, 33m vysoká) jsme zaparkovali autobus a vydali se do uliček plných malých obchůdků se suvenýry s neodbytnými prodavači („Luka, Luka“ – zřejmě počínštěné Look up).

Další zastávkou byla procházka po hradbách z doby dynastie Ming, které pravidelným obdélníkem o obvodu cca 14km ohraničují staré město. Díky jejich výšce je z nich (a ze strážní věže s muzeem kaligrafie) pěkný výhled na město. Díky těmto hradbám s neuvěřitelnou výškou a šířkou bylo město prakticky nedobytné.

Další zastávkou bylo Regionální muzeum provincie Shaanxi, kde jsme viděli mj. možná nejstarší dochované zbytky papíru na světě. Přestože muzeum obsahuje velmi cenné exponáty, z nichž některé jsou světovými unikáty, po náročném programu jsme byli poměrně rádi, když jsme se dostali opět ven na čerstvý vzduch. Vydali jsme se autobusem k další výrazné dominantě Si'anu – chrámu Velké pagody divoké husy se 64m vysokou pagodou, která zde stojí již 1.300 let a nepodlehla ani zemětřesení o síle 8 stupňů v době dynastie Ming. Právě v době naší návštěvy zde probíhala buddhistická bohoslužba za účasti holohlavých mnichů zpívajících posvátné texty za doprovodu různých bubnů a gongů.

Do Si'anu se vydávají tisíce turistů díky jedné z hlavních turistických atrakcí Číny – **terakotové armádě císaře Qin Shihuanga**, která byla asi 30km od města objevena v roce 1976. Rolník, který při kopání studny objevil části terakotových soch (terakota = pálená hlína), pracuje nyní v areálu jako pouťová atrakce v prodejně suvenýrů. V tomto obchůdku koupené suvenýry podepíše, díky čemuž se prodávají několikanásobně draž než stejné na

trhu venku před budovou. Ale bez nákupu se nechce nechat ani vyfotit.

Celkem je zde ukryta armáda více než 6.000 bojovníků v životní velikosti 1,8m, s detailně propracovanou zbrojí, v různých pózách, s různými účesy a výrazy v obličejích, včetně výzbroje, vozů a koní. Armáda byla původně barevná, ale po odkrytí se barva rychle ztratila a někteří vojáci se začali rozpadat. Proto archeologové nechávají část armády zasypanou.

Součástí areálu je muzeum, kde jsou vystavena např. bronzová čtyřspřeží v položivotní velikosti. V jednom takovém voze vozili za jedné z válek mrtvého císaře po celé 3 měsíce, než jeho smrt oznámili vojsku, protože chtěli zabránit demoralizaci armády.

Nad areálem je pahorek ukrývající samotnou hrobku císaře Qina, která však ještě není prozkoumána z obavy, že při pokusu o její odkrytí by došlo ke zničení mnoha památek. Čeká se proto na dobu, kdy budou k dispozici nové archeologické postupy, které zaručí bezpečné odkrytí hrobky.

Cestou zpět jsme se zastavili v protiváze pekingského Letního paláce – v **zimních lázních a horkých pramenech Huaqing Chi**. Lázně byly vybudovány, aby měli císaři možnost trávit nepříjemné zimní období v přívětivějších podmínkách. U centrálního jezírka je bílá socha konkubíny Yang Gui Fei – prý nejkrásnější ženy Číny všech dob. Areál lázní je tvořen soustavou jezírek, potůčků, rybníků a průplavů, parků, travnatých ploch, altánků a menších paláců v dokonalé přírodní harmonii.

Po odjezdu z lázní nás zavedl náš čínský průvodce do **místní vesnice**. Zdejší vesnice jsou kombinací místností vyhrabaných ve sprašové půdě se stavbami z pálených cihel. Lidé zde žijí neuvěřitelně skromným a chudým způsobem života.

Každá rodina má od státu přidělenou půdu, na které hospodaří. Místo daní odvádí státu necelou třetinu úrody, zbytek jí musí stačit na živobytí a na výměnu za minimum dalšího zboží nutného k životu. Rodinu tvoří několik generací, většinou to je kolem 25 lidí, kteří mají společně asi jeden hektar půdy. Tato rodiny obývá hliněným plotem ohraničenou usedlost s několika primitivními staveními.

My jsme navštívili společenství 23 lidí s jedním obydlím jeskynního typu, které již dnes slouží jen jako skladiště, s jedním asi 50 let starým hliněným domem, kde je dnes např. kuchyně (místnost s jedním pracovním stolem) a jeden modernější obytný patrový dům z doma vyrobených cihel. Električka zde není, voda je v potoku za vesnicí, topí se jen v nádobách pod postelemi, které tvoří jediný nábytek. Vaří se v pánvi zasazené do starých obrácených necek, pod kterými se topí na otevřeném ohni, samozřejmě venku na dvoře. Všude se suší sousta kukuřice, na řetězu štěká pes, který spí pod kládami určenými asi k topení. Lidé jsou malí (maximálně 150cm oproti normálnímu vzrůstu lidí ve městech), zřejmě je to důsledek chudé a jednotvárné stravy. Děti jsou tradičně milé, ale poměrně špinavé, trpí různými ekzémy a kožními nemocemi.

Po návratu do autobusu byli všichni nezvykle zamlklí, bída, kterou jsme viděli, v nás vyvolávala při porovnání s naším způsobem života divné pocity.

Šanghaj, Shanghai – město na východě Číny při ústí řeky Chang Jiang do Východočínského moře; 7,8 mil. obyvatel (1991, největší v zemi), aglomerace 13,3 mil. obyvatel (1990). Je nejvýznamnějším průmyslovým a obchodním střediskem Číny. Město leží v pobřežní rovině a zčásti na ostrovech. Významná dopravní křižovatka; je to nejdůležitější čínský přístav (obrat 140 mil. t, 1993, páté místo na světě), dvě letiště. Muzea, divadla, opera. Středisko vzdělanosti: několik univerzit (nejstarší založena v roce 1895), vědeckovýzkumné ústavy, akademie věd.

V Šanghaji jsme měli pocit, že jsme se dostali do úplně jiné země, Šanghaj je moderní rozvinuté město s mnoha mrakodrapy, moderní průmyslovou zónou Pudong (televizní věž 468m vysoká, třetí nejvyšší hotel na světě s 88 patry), tři až čtyřúrovňové křížení pětiproudých dálnic, ...

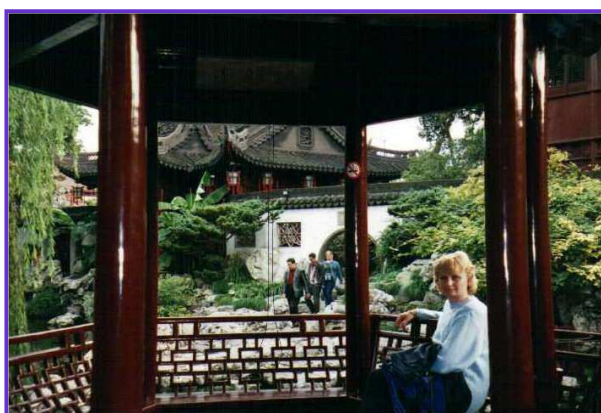
Známým nábřežím Bund jsme došli k přístavišti vyhlídkových lodí a absolvovali jsme asi hodinovou plavbu po řece Huangpu.

Jedno z jídel jsme zde absolvovali ve známé **Mongolské restauraci**, kde si každý do své misky nabere suroviny (drůbež, vepřové, hovězí a skopové maso, zelenina, saláty, zálivky a ochucovadla) a podává je okýnkem kuchaři u kruhové pánve s průměrem asi 1,5m. Ten směs podlijí vodou a dlouhými hůlkami ji posune druhému kuchaři u stejné pánve, který ji krátkou chvílí podusí a posune třetímu kuchaři na dokončení a eskamotérské shrnutí hotového jídla do misky. Celý proces trvá maximálně 15 vteřin.

Den jsme dokončili prohlídkou hlavní pěší zóny města – **třídy Nanjing Lu**. Protože již byla tma, mohli jsme obdivovat neuvěřitelnou záplavu světelných neonových reklam po obou stranách ulice i přímo nad ní. Je zde možnost relativně levně nakoupit zboží ve značkových butikách předních světových módních firem, my jsme dali přednost nákupu v levnějších neznačkových obchodech s typicky asijským textilním zbožím (svetřík pro Hanku, hedvábnou kravatu pro mne).

Druhý den v Šanghaji jsme zahájili prohlídkou **Chrámů jadeitového Budhy** s typickou buddhistickou výzdobou. Dvě jadeitové sochy sedícího a ležícího Budhy jsou přísně hlídané a nelze před nimi ani zastavit, natož je třeba vyfotit, ale zbytek chrámu je volně přístupný a obsahuje velké množství pozlacených a barevných soch Budhy i různých dalších bůžků a duchů dobrých i zlých, červených lampionů, fáborků a různé další výzdoby, pro Evropana někdy až kýčovitě. To vše prosyceno vůní vonných tyčinek pálených buddhistickými věřícími.

Další část dne jsme strávili v **Čínské čtvrti**, původní 400 let staré zástavbě s úzkými uličkami a malými obchůdky uprostřed Šanghaje. Typický je devětkrát zalomený Most devíti zatáček se známou čajovnou, kde pila čaj i anglická královna. Přes most se jde do **zahrady Yu-Yuan**, kterou si nechal vybudovat vysoký úředník v 16. století. Zahrada je tak pěkná, že majitel měl problémy s císařem, kterému se nelíbilo, že má někdo hezčí zahradu, než on sám.

V zahradě Yu-Yuan jsme strávili několik příjemných hodin v různých zákoutích mezi jezírky s umělými vodopády, s můstkami, umělými jeskyněmi, skalními průchody, bonsajemi, altánky a čajovny. Přestože zahrada není rozlehlá a pohybuje se zde velké množství turistů, lze zde snadno najít různá zákoutí, která jsou momentálně úplně prázdná, sednout si tu do altánku a pozorovat v klidu krásu staleté zahrady.

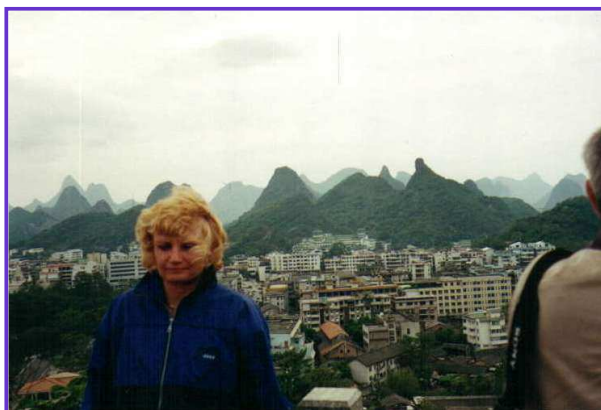
Předposledním místem našeho zájezdu bylo město **Guej-lin** v provincii Guang-Xi. Město

leží v subtropickém pásu (i když počasí v době naší návštěvy tomu příliš neodpovídalo) uprostřed rozsáhlé krasové oblasti. **Řeka Li**, která tudy protéká, vymodelovala za miliony let okolní krajinu do neuvěřitelně bizarních tvarů. Na poměrně malé ploše je zde asi 4.000 kopečků a vršků porostlých exotickou vegetací, které se strmě zvedají nad hladinu mělké řeky. Pod jedním z vršků je umístěn i největší (nebo jediný) místní hotel – hotel Park Guej-lin. Při pohledu z balkonu našeho pokoje na protější svah byla cítit atmosféra podobná některým evropským horským a podhorským hotelům.

Město samotné bylo turisticky objeveno poměrně nedávno a jeho infrastruktura není prozatím na takové úrovni, jako jinde na turisticky exponovaných místech. Když jsme proto po večeri vyrazili na procházku do města, museli jsme se po několika stech metrech vrátit, protože ulice nebyly osvětleny a celkově město potmě působilo nepříliš důvěryhodným a bezpečným dojmem.

Několik vršků je pochopitelně i přímo ve městě. K jednomu z nich jsme se vydali na prohlídku. Vršek leží uprostřed malého parčíku s pečlivě upravenými keři (např. sestřihanými do podoby páva nebo sloní rodinky). Jako ve většině ostatních vršků, tak i v tomto je několik dutin a jeskyní, jednou z nich je možné projít přímo středem kopce na jeho druhou stranu, na přírodní lávku podél svahu nad níže položenou řekou.

Jedno skalní okno tvoří sloup, u kterého teprve při pozorném pohledu zjistíme, že je těsně nad zemí oddělen úzkou škvírou od podkladu a že tedy vlastně visí nad zemí. Podle pověsti zde zkoušel jeden ze starých čínských bojovníků svou sílu a ostrost svého meče a takhle to dopadlo.

Úzkými strmými schody jsme se dostali přes odpočívadlo s altánkem až na vrcholek kopce a před námi se otevřelo neuvěřitelné kruhové panoráma města a okolní bizarní krajiny, která je světovým unikátem.

Dalším navštíveným místem bylo nábřeží proti **Pahorku sloního chobotu**. Pahorek s podobou slona pijícího z řeky Li prý vznikl tak, že Nebeský císař nechal zkamenět svého slona za to, že pomáhal zdejším lidem s jejich těžkou prací. Při návštěvě Guej-linu totiž slon onemocněl a místní lidé jej uzdravili a on se jim chtěl svou pomocí odvděčit.

Na hřbetě slona je malá pagoda. Protože jsme měli chvíli času, vyšplhali jsme strmými schody až k ní nahoru a naskytl se nám opět krásný výhled, tentokrát z trochu jiného úhlu než na předchozím pahorku.

Brzy ráno jsme vyrazili autobusem k přístavišti turistických lodí na řece Li (tento den jsme vyzkoušeli dopravu pozemní, lodní i leteckou). Lodě jsou poměrně hezky zařízené a jsou pohodlné i v případě chladnějšího počasí, které jsme zde zažili my. Spodní paluba je celá prosklená a jsou zde stoly s lavicemi, u kterých lze jíst nebo jen tak odpočívat a sledovat

neustále se měnící panorama. Horní paluba je otevřená, jen uprostřed je opět prosklený vyhlídkový altán. Na zádi lodi je kuchyně, kde pro nás kuchař připravil oběd – máme oprávněné podezření, že z říční vody a že část zeleninové oblohy tvořily čerstvě vylovené řasy. Na lodi bylo i občerstvení, Američané si objednávali např. hadovici – alkohol s naloženými hady.

Plavba po řece trvala přes čtyři hodiny a měřila asi 80km. Celou dobu jsme mohli pozorovat neustále se měnící scenérii a život domorodých obyvatel na obou březích. Řeka teče úzkým údolím, které je jinak než po řece naprosto nedostupné. Proto je veškeré spojení s okolním světem možné jen prostřednictvím lodní dopravy. Lodí se vesničané dopravují do města, lodí se dováží do vesnic zboží a suroviny (my jsme např. viděli vykládku lodi s nákladem písku a cihel).

Podél řeky na svazích okolních kopců jsou úzké cestičky a chodníčky. Když se potkají dva vesničané s tyčemi se zavazadly (balíky slámy nebo roští, džbery s vodou, koše se vším možným) na ramennou, mají problémy se vyhnout. Stejně tak při setkání s rodinkou vodních buvolů.

Po řece se domorodci pohybují na plochých lodkách připomínajících surfová prkna z několika (4 – 5) bambusových tyčí asi 15cm průměru. Na těchto lodkách se stojí nebo dřepí a odstrkuje se dlouhým bidlem. Pomocí dvou bidel lze také lovit řasy ze dna křišťálově čisté řeky. Rybaři se zde pomocí ochočených kormoránů, kteří sedí na zádi loďky a čekají na pokyn majitele. Pak se zvednou a v letu chytají ryby, které však nemohou polknout, protože mají podvázané krky. Přinesou je proto k rybářovi, který jim občas za odměnu rybu nakrájí tak, aby ji mohli polknout.

Celou dobu naší plavby jsme mohli pozorovat osamocené jedince i stáda vodních buvolů, která se pasou na březích nebo plavou v řece. Mají jinou postavu, rohy a hlavně způsob života, než nám známé evropské krávy. Svahy kopců na obou březích jsou porostlé exotickou subtropickou vegetací, palmami, různými tújemi, rýžovými poli, občas mandarínkovým nebo pomerančovým hájem, ale hlavně obrovskými trsy bambusu s průměrem kolem 15cm a výškou hodně přes 10m.

Po vylodění jsme odjeli autobusem na letiště. Podél cesty nás zaujala zavodněná rýžová pole (na svazích pahorků kaskádová), opět mandarínkové háje, ale hlavně kilometry mandarínkových sušáren podél cesty. Na dřevěných paletách a na sítích jsou zde miliony mandarínek vystavené slunečnímu svitu. Protože všechny měly krásně oranžovou barvu, nešlo zřejmě o dozrávání, ale opravdu o sušení.

Nejkratším letem (asi 90 minut) jsme se dostali na jedno z nejmodernějších světových letišť – na nové hongkongské letiště na uměle vytvořené ploše (zasypané moře) na pobřeží ostrova Lantau. Mezi jednotlivými halami se zde jezdí podzemním vláčkem – metrem, všude jsou pohyblivé schody a výtahy.

Odbavení trvalo skoro dvě hodiny, protože **Hongkong** je brán jako samostatný stát a imigrační úředníci jej brání před invazí přistěhovalců. Normální Číňan se do Hongkongu vůbec nedostane.

Nočním Hongkongem jsme se nejdříve soustavou mostů (nejdelší z nich má přes 2km) dostali na pevninu do Nových teritorií a přes poloostrov Kowloon a tunel pod Jihočínským mořem jsme přešli na ostrov Hongkong Island, kde jsme byli ubytováni uprostřed finančního a burzovního centra země v 21. patře hotelu Empire. Náš pokoj měl celou čelní stěnu prosklenou, takže jsme mohli z postele u skleněné stěny poodhrnutým závěsem sledovat noční život o 21 pater níže pod námi a ve čtvrti mrakodrapů kolem nás.

Hongkong, anglicky Hong Kong, čínsky Xianggang – britské závislé území ve východní Asii

u Jihočínského moře; 1.076 km²; 5,6 mil. obyvatel (1993), hustota zalidnění 5.214 obyvatel/km²; úřední jazyk angličtina a čínština, měnová jednotka 1 hongkongský dolar (HKD) = 100 centů.

Hornatý poloostrov Kowloon (až 958 m n. m.) a skupina ostrovů se členitým pobřežím (největší Lantau a Hongkong Island, 80 km²). Teplé tropické monzunové podnebí se silnými letními srážkami.

Významné mezinárodní finanční (3. největší na světě) a obchodní centrum s rozvinutou sférou služeb. Hrubý národní produkt 17 860 USD/obyvatele (1993). Území Hongkongu od 20. let 19. stol. využíváno britskými obchodníky s opiem jako přístav. V roce 1843 v souladu s nankingskou smlouvou odstoupeno Velké Británii "na věčné časy" (pronájem na 99 let). V roce 1984 podepsáno Společné prohlášení o přechodu Hongkongu pod čínskou svrchovanost 1. 7. 1997. Čína se zavázala na dalších 50 let zachovat autonomii Hongkongu (vyjma zahraniční politiky a obrany), udržovat v platnosti současný hospodářský a politický systém, souhlasila se statutem nezávislého celního území, s volným pohybem zboží i kapitálu a s konvertibilitou hongkongského dolaru. 1. 7. 1997 přešel Hongkong pod správu Číny jako území se zvláštním statutem.

Probudili jsme se bohužel do deštivého rána. Moderním autobusem (např. kamery a monitor místo zpětných zrcátek, problém byl jen se vstupními dveřmi, které jsou vzhledem ke zdejšímu levostrannému provozu vlevo a my je občas hledali na druhé straně) jsme vyrazili na okružní jízdu po Hongkongu.

První zastávkou byl nejvyšší vrchol – **Victoria Peak** s nákupním střediskem na vrcholu. Bohužel byla mlha, takže jsme nemohli ocenit prý nádherný výhled na celé hongkongské souostroví. Pokračovali jsme k výletní restauraci Jumbo přístupné pouze přívozem a ke známé pláži **Repulse Bay** s mnoha barevnými sochami, altánky a můstkem odnikud nikam, který prodlouží lidský život o 3 dny za každý přechod. V Jihočínském moři jsou malé ostrůvky připomínající filmy s Jamesem Bondem, pláž je ohraničena sítí proti žralokům.

Po obědě na **Kowloonu** jsme dostali volno k samostatné prohlídce města. Hlavní místní ulicí je Nathan avenue a přilehlé bizarní úzké uličky s drobnými obchůdky. Protože jsme zde strávili celé odpoledne a zejména večer, mohli jsme si plně užít zdejší specifické atmosféry orientálního supermoderního velkoměsta s tradičními uličkami ve stylu Belmondova Muže z Hongkongu.

Po několikahodinové procházce jsme zamířili k pobřeží a obdivovali panoráma osvětleného Hongkong Islandu s jeho mrakodrapy, kde v sousedství nejvyšší budovy (Hongkongská burza) byl někde náš hotel. Přes mořskou úžinu je možné se dostat např. podzemní rychlodráhou, my jsme ale zvolili spolu s domorodci romantičtější cestu přívozem, zde

nazývaným „ferry“. Moře sice nebylo úplně klidné, takže loď měla docela silné výkyvy, ale cesta netrvalo dlouho, takže s mořskou nemocí jsme problémy neměli.

Krytými chodníky a nadchody jsme po Hongkongu Islandu pomalu došli až k hotelu. Cestou jsme obdivovali neuvěřitelné množství linkových autobusů místní hromadné dopravy, které jsou ještě k tomu všechny dvoupatrové. Ale to nejhezčí na místní dopravě, to co tvoří zdejší opravdovou atrakci, to jsou dvoupatrové tramvaje, které nejezdí nikde jinde na světě. Některé jsou polootevřené a nádherně osvětlené stovkami žárovíček, jiné jsou tak hrozně krabicovité, až jsou krásné.

V hotelu jsme vzhledem k pozdní noční hodině odolali pokušení střešního bazénu hned vedle našeho pokoje a uložili se k poslední noci našeho zájezdu.

Ráno nás odvezli na letiště, nastoupili jsme do našeho Jumbo Jetu společnosti KLM a vydali se na dvanáctihodinový let přes Himaláje a Kazachstán do Amsterdamu. Z výšky 10km jsme obdivovali vrcholky Himalájí vylézající nad mraky. V Amsterdamu jsme se rozloučili s průvodkyní Marcelou, která dále neletěla, a pokračovali letem ČSA/KLM do Prahy.